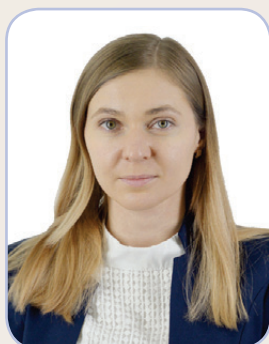

DREPT PUBLIC

CZU 347.962

MODUL DE APRECIERE A CATEGORIILOR DE ADRESĂRI
EXAMINATE DE INSPECȚIA JUDICIARĂ

NATALIA CRECIUN,
avocat, doctorand, lector
universitar, USM

SUMAR

Conduita profesională a judecătorilor prezintă interes sporit pentru societate, prin intermediul lor fiind exercitat nemijlocit actul de justiție. Din aceste considerente, monitorizarea calitativă a activității acestei categorii de profesioniști este o necesitate mereu actuală într-o societate democratică. Prezenta lucrare face referință la mecanismele de control din partea Autorității Judecătorești a domeniilor privind etica, deontologia profesională și disciplina judecătorilor. Este efectuat un studiu asupra procedurilor de examinare de către Inspecția Judiciară a petițiilor și sesizărilor adresate Consiliului Superior al Magistraturii, cu relevarea similitudinilor, dar și a particularităților fiecăreia dintre proceduri. Este accentuat rolul Inspecției Judiciare, ca parte inerentă a Autorității Judecătorești, în responsabilizarea magistraților, prin mecanisme strict reglementate de lege și cu respectarea priorității a independenței judecătorilor, în parte, și a Justiției, în general.

Cuvinte-cheie: *Inspecția Judiciară, petiție, sesizare, etica judiciară, răspunderea disciplinară a judecătorilor.*

Introducere. Inspecția Judiciară din cadrul Consiliului Superior al Magistraturii din Republica Moldova este un organ de analiză, verificare și control în domeniul specific de activitate, printre care – etica, deontologia profesională și disciplina judecătorilor. Funcțional, rolul Inspecției Judiciare în domeniile enunțate se manifestă prin exercitarea competențelor de examinare a petițiilor privind etica judiciară și a sesizărilor privind faptele ce pot constitui abateri disciplinare comise de către judecători [10, art. 7¹ alin. (6) lit. b), b¹); 19, pct.5.1 lit. b), f)]. În aspect praxiologic, ar putea

THE WAY OF APPRECIATION OF THE TYPES
OF COMPLAINTS EXAMINED BY THE JUDICIAL
INSPECTION

SUMMARY

The professional conduct of judges is of great interest for the society, the act of justice being exercised directly by them. For these reasons, a qualitative monitoring of the activity of the mentioned category of professionals is a necessity in a democratic society. This paper refers to the mechanisms of control exercised by the Judicial Authority in such areas as judicial ethics, professional deontology and discipline. It is a reflection on the procedures of examining the petitions and the complaints by the Judicial Inspection, revealing the similarities and the differences between these procedures. It emphasized the role of the Judicial Inspection, as an inherent part of the Judicial Authority, in improving the accountability of magistrates, through mechanisms strictly regulated by law, priority being given to the independence of judges in part and of Justice in general.

Key-words: *Judicial Inspection, petition, complaint, judicial ethics, the disciplinary liability of judges.*

apărea dificultăți în aprecierea unei adresări depuse la Inspecția Judiciară, ca fiind petiție sau sesizare. Persoanele care intenționează să solicite Inspecției Judiciare verificarea unui judecător prin prisma conduitei sale profesionale ar trebui să se informeze privitor la modul și procedura de sesizare a Consiliului Superior al Magistraturii, formularea solicitărilor, expunerea și probarea faptelor, contestarea deciziilor adoptate (în special ținând cont de numărul etapelor specifice procedurii disciplinare, care se derulează, consecutiv, în fața Inspecției Judiciare, a completelor de admisibilitate ale Colegiului Disciplinar, ulterior în fața Colegiului Disciplinar, a Consiliului Superior al Magistraturii și Curții Supreme de Justiție, după caz). În cele ce urmează, vom face o incursiune asupra reglementărilor normativ-juridice naționale privind specificul examinării de către Inspecția Judiciară a adresărilor înregistrate la Consiliul Superior al Magistraturii și vom interveni, la necesitate, cu anumite comentarii, precizări, propuneri.

Examinarea petițiilor. Orice persoană care consideră că un judecător a manifestat o conduită contrară eticii profesionale poate depune o cerere la Consiliul Superior al Magistraturii, cu expunerea circumstanțelor relevante. O atare cerere va fi transmisă pentru examinare către Inspekția Judiciară, care se va expune asupra temeiniciei sau netemeiniciei ei și va informa autorul despre decizia adoptată. În sistemele juridice contemporane rolul autorității judecătorești și al judecătorului, în particular, este din ce în ce mai mare, standardele europene accentuând necesitatea garantării prioritare a independenței justiției până la cel mai înalt nivel [1, pct.14] și, concomitent, necesitatea consolidării imaginii judecătorului, ca exponent al Justiției. În asemenea condiții, integritatea magistratului nu este o simplă particularitate a conduitei sale, ci o exigență inerentă statutului său, o valoare consacrată la nivelul comunității europene, esențială pentru exercitarea adecvată a funcției judiciare, astfel încât conduita judecătorului să reafirme încrederea oamenilor în integritatea corpului judiciar însuși [22]. La nivel național, responsabilizarea judecătorilor, în sensul stimulării spiritului de corectitudine, echidistanță, moralitate, decență, demnitate în conduita acestora, poate fi asigurată prin depunerea la Consiliul Superior al Magistraturii a petițiilor cu privire la manifestări contrare eticii profesionale.

Cadru normativ. Petițiile privind etica judiciară sunt examinate de Inspekția Judiciară în conformitate cu art.7¹ alin.(6) lit.b) al Legii cu privire la Consiliul Superior al Magistraturii, Legea cu privire la petiționare [11] și pct. 6.1-6.6 ale Regulamentului cu privire la organizarea, competența și modul de funcționare a Inspekției Judiciare [19].

Subiecți cu drept de petiționare. Regulamentul cu privire la organizarea, competența și modul de funcționare a Inspekției Judiciare nu stabilește expres cercul subiecților în drept a depune petiții cu privire la comportamentul judecătorilor, fiind, însă, menționat că examinarea acestor adresări se va face în conformitate cu prevederile Legii cu privire la petiționare, care se va aplica în mod corespunzător. Interpretând normele juridice invocate, putem constata că petițiile pot fi depuse la Consiliul Superior al Magistraturii de orice persoană (fizică sau juridică), care se simte lezată în drepturile sale garantate de lege, prin conduita contrară eticii profesionale admisă de un magistrat.

Conținutul petiției. Petiția se depune în scris sau în formă electronică (cu respectarea cerințelor față de documentul electronic și cu aplicarea semnăturii digitale), conținând date concrete despre încălcarea de către judecător a eticii profesionale, precum și datele de identificare ale petiționarului și semnătura acestuia, adresările anonime fiind lăsate fără examinare [11, art. 5, art. 10 alin. (1), (2)].

Examinarea propriu-zisă a petiției și rezultatul examinării. Petiția se depune la Secretariatul Consiliului Superior al Magistraturii (Inspekția Judiciară este un organ subordonat Consiliului Superior al Magistraturii și nu are un secretariat propriu), care o transmite pentru examinare către Inspekția Judiciară. Inspectorul judiciar principal este cel care, primind petiția, o repartizează pentru examinare unuia dintre inspectorii judiciari. Inspectorul judiciar desemnat este în drept a studia materialele cauzei concrete, a solicita copii ale hotărârilor, deciziilor instanței ierarhic superioare, a solicita informații pertinente de la cancelaria instanței, a selecta informații din Programul Integrat de Gestionare a Dosarelor (PIGD) [19, pct. 6.1, 6.2, 6.4], după caz. Examinarea petiției se va face în termenul stabilit de Legea cu privire la petiționare [11, art. 8 alin. (1), (2)], adică în 30 de zile lucrătoare, iar cele care nu necesită o studiere și examinare suplimentară – fără întârziere sau în termen de 15 zile lucrătoare de la data înregistrării. Termenul de examinare poate fi prelungit de către conducătorul organului corespunzător (de către inspectorul judiciar principal), cu cel mult 30 de zile lucrătoare, fapt despre care este informat petiționarul, dacă: sunt necesare consultări suplimentare pentru întocmirea răspunsului la petiție, petiția se referă la un volum complex de informații sau dacă se impune studierea unor materiale suplimentare, ce urmează a fi selectate și folosite pentru întocmirea răspunsului. În rezultatul studierii tuturor circumstanțelor invocate de petiționar, de judecătorul vizat, precum și ale celor apreciate de inspectorul judiciar ca fiind relevante și concludente, va fi întocmită o notă informativă, în care vor fi indicate toate aceste date, însoțite de concluziile inspectorului judiciar, bazate pe lege și interpretarea ei. Nota informativă – cu apreciere, în mod profesionist și imparțial, a faptelor și cu propuneri concrete din partea inspectorului judiciar – este transmisă Consiliului Superior al Magistraturii, care va decide asupra temeiniciei sau netemeiniciei petiției și va adopta hotărârea prin prisma competenței prevăzute de art. 4 alin.(3) al Legii cu privire la Consiliul Superior al Magistraturii [10]. Petiționarul este informat în scris despre rezultatul examinării adresării sale, actul respectiv fiind semnat de Președintele Consiliului Superior al Magistraturii sau, după caz, de Președintele interimar al Consiliului Superior al Magistraturii; răspunsul trebuie să fie bazat pe materialele examinării și să conțină trimiteri la legislație [11, art. 14 alin. (2)].

Deși Regulamentul cu privire la organizarea, competența și modul de funcționare a Inspekției Judiciare nu expune expres modalitatea de contestare a deciziilor adoptate ca rezultat al examinării petițiilor, considerăm că vor fi aplicabile prevederile Legii cu privire la petiționare, procedura de urmat fiind cea de contestare pe calea contenciosului administrativ [11, art. 16].

Examinarea sesizărilor. O altă competență a Inspecției Judiciare – exercitată cu titlu exclusiv – este de a examina sesizarea cu privire la faptele ce pot constitui abateri disciplinare comise de judecători. Rolul Inspecției Judiciare este de a interveni, prin intermediul activităților de verificare și control, în prevenirea și sancționarea abaterilor disciplinare în rândul magistraților, precum și de a încuraja conduita conformă legii și standardelor de comportament profesional.

Cadrul normativ. Sesizările sunt examinate în corespundere cu art.7¹ alin.(6) lit.b¹) al Legii cu privire la Consiliul Superior al Magistraturii [10], art.18-29 ale Legii cu privire la răspunderea disciplinară a judecătorilor [12] și pct.8.1-13.4 din Regulamentul cu privire la organizarea, competența și modul de funcționare a Inspecției Judiciare [19].

Subiecți cu drept de sesizare. Ca și în cazul petițiilor, ținând cont de necesitatea promovării și consolidării unui corp de magistrați care să-și exercite atribuțiile în strictă corespundere cu principiile independenței, imparțialității și integrității, cercul subiecților cu drept de sesizare a Inspecției Judiciare privitor la disciplina judecătorilor este unul larg. O sesizare în acest sens poate fi depusă la Secretariatul Consiliului Superior al Magistraturii de orice persoană interesată, membrii Consiliului Superior al Magistraturii, Colegiul de evaluare a performanțelor judecătorilor și nemijlocit de Inspecția Judiciară. Recunoașterea acestei prerogative unui număr practic nelimitat de subiecți este salutară, în contextul misiunii judecătorului de exercitare a justiției ca serviciu public, unii autori apreciind această drept un mecanism eficient de responsabilizare a magistraților [6, p.8]. Totuși, nu putem admite ca orice persoană să depună sesizări privind disciplina unui judecător, fără a putea explica interesul propriu în exercitarea acestui drept; în caz contrar, Inspecția Judiciară ar putea abunda în adresări neîntemeiate, depuse de persoane care nu a nicio tangență cu serviciul justiției, doar cu scopul de a intimida anumiți judecători și de a le crea o imagine negativă în societate. Astfel, sintagma *orice persoană interesată* ar putea fi reformulată în *orice persoană care a fost afectată de acte ale judecătorului sau care are o formă de interes legal în cauza respectivă* – o atare propunere fiind lansată de Comisia de la Veneția, în contextul analizei proiectului de Lege cu privire la răspunderea disciplinară a judecătorilor [21]. Or, susținem propunerea analogică înaintată de însăși Inspecția Judiciară, potrivit căreia sesizarea ar putea fi depusă de *persoana, drepturile căreia au fost încălcate drept urmare a faptei comise de judecător sau o altă persoană care poate invoca un interes legitim* [17, p.83]. În ce privește dreptul celorlalți subiecți de a sesiza Inspecția Judiciară referitor la conduita unui judecător, lucrurile sunt mai clare. Membrii Consiliului Superior al Magistraturii și ai Colegiului de evaluare a

performanțelor judecătorilor ar putea invoca comiterea de către un magistrat a unei abateri disciplinare în legătură cu exercitarea propriilor atribuții în sfera autoadministrării judecătorești. La fel, Inspecția Judiciară se poate autosesiza în baza informațiilor devenite cunoscute în desfășurarea atribuțiilor de funcție, a datelor furnizate în mass-media sau recepționate de la Centrul Național Anticorupție, în rezultatul controlului efectuat în temeiul Legii privind evaluarea integrității instituționale [13]. În acest mod, verificările sunt inițiate din interiorul Autorității Judecătorești, întru demonstrarea capacității de autoperfecționare, autopurificare și, drept consecință, de consolidare a Justiției, ca sistem.

Conținutul sesizării. Sesizarea depusă la Consiliul Superior al Magistraturii trebuie să corespundă unor criterii de formă și de fond. Este necesară respectarea formei scrise, pentru asigurarea preciziei în conținut, derogarea fiind admisă în cazul autosesizării Inspecției Judiciare în baza informațiilor difuzate în mass media sau în spațiul public. În ce privește fondul, sesizarea trebuie să conțină: a) datele de identitate și informația de contact ale autorului sesizării; b) numele judecătorului la care se face referire în sesizare; c) data și locul unde au fost comise faptele descrise în sesizare; d) descrierea succintă a faptelor ce ar putea constitui abateri disciplinare; e) indicarea, după caz, a probelor care confirmă fapta invocată sau indicarea persoanelor care ar putea confirma cele relatate de autorul sesizării, dacă acestea există la momentul depunerii sesizării; f) data și semnătura autorului sesizării [19, pct.10.5 lit. d)]. Ar putea fi invocat faptul că subiecții care nu au tangență cu justiția ar putea avea dificultăți în întocmirea unei sesizări, necunoscând legea, limbajul juridic și exigențele față de un act de sesizare. Totuși, considerăm absolut necesară impunerea cerințelor enunțate anterior, din următoarele motive: Inspecția Judiciară trebuie să poată decifra esența sesizării, posibila abatere disciplinară, alte fapte relevante, pentru a putea planifica verificările propriu-zise; pe de altă parte, este și un mecanism de încurajare a procesului de instruire, de formare a unui nivel corespunzător al culturii și conștiinței juridice în societate. Judecătorul, individual, este și el membru al societății, fiind atașat aceluiași aspirații, tradiții, valori; prin urmare, o societate civilizată, pentru care Justiția este o valoare, va fi inevitabil un factor determinant în responsabilizarea judecătorilor.

Examinarea sesizării. Sesizarea este examinată de inspectorul judiciar desemnat în mod aleatoriu de inspectorul judiciar principal, având dreptul de a o restitui, a o respinge sau a o admite, cu continuarea verificărilor. Restituirea sesizării are loc în condițiile enunțate în art. 22 alin. (1) al Legii cu privire la răspunderea disciplinară a judecătorilor [12], dacă sesizarea nu corespunde condițiilor de formă și de conținut. În acest caz,

inspectorul judiciar, printr-o decizie nesusceptibilă de atac, o restituie autorului, cu indicarea neajunsurilor stabilite și explicarea dreptului de a depune o nouă sesizare. Sesizarea este respinsă, printr-o decizie motivată, în cazul în care este vădit neîntemeiată: dacă sunt invocate fapte care nu fac referință la abaterile disciplinare stabilite de lege [12, art. 4], a expirat termenul de prescripție pentru atragerea la răspundere disciplinară a judecătorului sau este declarată repetat, fără a fi invocate noi probe. Decizia de respingere a sesizării poate fi contestată de autorul acesteia la Colegiul Disciplinar al Consiliului Superior al Magistraturii, în termen de 15 zile de la data recepționării deciziei.

Verificarea sesizării. În cazul în care inspectorul judiciar apreciază că sesizarea este conformă cerințelor de formă și fond, va continua verificarea propriu-zisă a tuturor circumstanțelor comunicate în actul de sesizare, în vederea concretizării faptelor, consecințelor și oricăror alte date pertinente din care să se poată concluziona asupra existenței sau inexistenței în comportamentul judecătorului a elementelor abaterii disciplinare. Pentru a putea efectua verificările calitativ și eficient, inspectorul judiciar este investit cu anumite drepturi, precum: dreptul de a face copii de pe documente, de a solicita informații de la președintele instanței și alți judecători, precum și de la alte autorități publice, persoane cu funcții de răspundere sau persoane private, de a solicita persoanei care a depus sesizarea explicații verbale și în scris, precum și probe suplimentare în legătură cu faptele invocate în sesizare etc. [12, art. 23 alin. (3)]. Procesul de verificare a sesizării este limitat în timp, durata fiind de cel mult 30 de zile lucrătoare de la data recepționării acesteia de către Inspekția Judiciară; inspectorul judiciar principal poate dispune prelungirea termenului cu cel mult 15 zile calendaristice, dacă există motive întemeiate care justifică prelungirea termenului, informând despre acest fapt autorul sesizării [12, art. 24]. Apreciem pozitiv respectarea celerității în procesul de derulare a verificărilor; or, aceasta este etapa incipientă a unei posibile proceduri disciplinare în privința judecătorului și orice tergiversare ar putea afecta durata în timp a întregii proceduri. Totuși, reglementările normativ-juridice naționale nu explică ce se va întâmpla în situațiile în care, în termenul indicat, nu este posibil de ascultat explicațiile judecătorului vizat, acesta fiind în imposibilitate de a prezenta probe, din motive obiective (concediu, boală). Probabil, ar fi oportună examinarea posibilității de adaptare a termenului de efectuare a lucrărilor în asemenea situații specifice, după cum recomandă judecătorul Cristi Danileț, în contextul analizei funcționale a Consiliului Superior al Magistraturii al Republicii Moldova [3, p.36].

Verificarea propriu-zisă a sesizării se încheie cu întocmirea de către inspectorul judiciar a unui raport,

care, împreună cu dosarul cauzei disciplinare, se transmite pentru examinare Colegiului de admisibilitate al Colegiului Disciplinar. Raportul este întocmit după modelul stabilit în pct.12.4 al Regulamentului cu privire la organizarea, competența și modul de funcționare a Inspekției Judiciare [19] și conține descrierea succintă a faptelor invocate de autorul sesizării, a faptelor constatate de inspectorul judiciar, a probelor prezentate de autorul sesizării și a probelor colectate în timpul verificării de către inspectorul judiciar [12, art. 26].

Rolul Inspekției Judiciare după transmiterea cauzei către Colegiul Disciplinar. După transmiterea cauzei disciplinare către Colegiul Disciplinar al Consiliului Superior al Magistraturii, implicarea Inspekției Judiciare este vizibil redusă. Examinarea sesizărilor în cadrul completelor de admisibilitate ale Colegiului Disciplinar reprezintă o procedură scrisă, fără participarea părților, completele constituind doar un filtru pentru sesizările înregistrate. Inspekția Judiciară nu intervine la această etapă, decât dacă membrii completului de admisibilitate solicită efectuarea unei verificări suplimentare și/sau colectarea unor documente sau probe noi [12, art. 28 alin. (2)]. După adoptarea hotărârii, cauza este transmisă Colegiului Disciplinar pentru examinare. La această etapă participarea inspectorului judiciar este obligatorie. Ceea ce trezește neclarități este că nu se impune participarea inspectorului judiciar care a efectuat verificarea sesizării, fiind în drept a participa un alt inspector judiciar, desemnat de inspectorul judiciar principal [12, art.31 alin. (4)], fără să fie precizate criteriile clare și obiective în baza cărora este desemnat un anumit inspector judiciar. Și, în pofida obligativității prezenței inspectorului judiciar la examinarea cauzei de către Colegiul Disciplinar, rolul și atribuțiile acestuia nu sunt concretizate, ceea ce îl transformă într-un subiect pasiv. Unii autori cataloghează prezența sa la ședința Colegiului Disciplinar drept una formală (în special, atunci când participă un alt inspector judiciar decât cel care a efectuat verificările), aceasta rezumându-se la susținerea de către inspectorul judiciar a raportului sau a deciziei de respingere a sesizării întocmite la etapa verificărilor [5, p.18]. În procedura disciplinară ulterioară inspectorul judiciar poate interveni prin contestarea hotărârii Colegiului Disciplinar la Consiliul Superior al Magistraturii, precum și a hotărârii Consiliului Superior al Magistraturii – la Curtea Supremă de Justiție, deopotrivă cu autorul sesizării și judecătorul verificat [19, pct. 13.1, 13.3]. În context, Comisia de la Veneția a apreciat nepotrivită posibilitatea inspectorului judiciar de a contesta la Curtea Supremă de Justiție decizia pronunțată de Consiliul Superior al Magistraturii, acesta urmând a fi un drept valorificat doar de părțile implicate în procedura disciplinară [21, §84].

Similitudini și deosebiri în exercitarea de către Inspekția Judiciară a competenței de examinare a petițiilor și sesizărilor. În corespundere cu Regulamentul-cadru de organizare și funcționare a Inspekției Judiciare, competența de examinare a petițiilor privind etica judiciară și a sesizărilor privind disciplina judecătorilor sunt distincte, fiind exercitate potrivit unor reguli proprii. Vom încerca, în cele ce urmează, să constatăm anumite similitudini, dar și deosebiri de esență între aceste două proceduri.

Asemănări. Categoria subiecților cu drept de adresare la Inspekția Judiciară este foarte largă, atât în cazul înregistrării petițiilor, cât și a sesizărilor. Probabil, recunoașterea acestei prerogative unui număr mare de persoane a fost gândită cu scopul de a valorifica cât mai multe posibilități de monitorizare a conduitei magistraților. Acest fapt nu trebuie interpretat ca o amenințare din partea societății asupra corpului judecătorilor, ci, mai degrabă, ca o modalitate de responsabilizare a acestora, atât în timpul, cât și în afara orelor de serviciu. În postura de exponent al Justiției, ca Autoritate și ca serviciu public, judecătorul trebuie să-și asume imaginea de persoană publică aflată – voluntar sau involuntar - sub monitorizare din partea societății. Judecătorul, spre deosebire de alți funcționari publici, își exercită mandatul până la atingerea plafonului de vârstă și are și un rol specific în soluționarea litigiilor, în contracararea și sancționarea delincvenței sociale, în promovarea unei conduite juste și echilibrate a oamenilor, ceea ce și explică interesul major față de conduită și personalitatea sa. Judecătorul însuși trebuie să fie un etalon de conduită integră pentru ceilalți membri ai societății, orice abatere de la acest standard valoric fiind apreciat negativ de către terți.

Garantarea independenței Justiției. Indiferent de tipul adresării depuse la Inspekția Judiciară, verificările se vor efectua cu respectarea strictă a independenței judecătorului și a autorității lucrului judecat. În procesul exercitării împuternicirilor, Inspekția Judiciară nu are dreptul să se implice în procesul examinării cauzelor, să se pronunțe asupra sau să pună la îndoială esența hotărârilor judecătorești, nu va dispune revizuirea sau executarea oricăror proceduri pe cauze civile, penale, administrative, respectând principiile independenței judecătorilor, legile și procedurile aplicabile, autoritatea lucrului judecat [19, pct.5.2]. Reglementările normativ-juridice naționale sunt adoptate în corespundere cu litera și spiritul reglementărilor internaționale, care apreciază drept inadmisibilă antrenarea răspunderii civile sau disciplinare a unui judecător pentru modul de interpretare a legii, apreciere a faptelor sau evaluare a probelor (cu excepția cazurilor de rea-credință și gravă neglijență) [18, pct.66]. În context, trebuie de ținut cont și de forma răspunderii juridice a judecătorilor, în funcție de relațiile și valorile

sociale cărora li se aduce atingere prin faptele comise. Este necesară efectuarea unei delimitări clare între domeniul răspunderii disciplinare și cel al răspunderii penale a magistraților. În opinia autorilor Negru Andrei și Novac Tatiana, o asemenea delimitare „va genera o responsabilitate sporită a acestora [a magistraților] la emiterea actului de justiție. Totodată, se va contribui la o promovare mai eficientă a independenței și imparțialității magistratului și a preîntâmpinării emiterii unui act de justiție ce ar afecta stabilitatea economică a statului și societății” [14, p.23].

Revenind la procedurile de examinare a petițiilor și a sesizărilor de către Inspekția Judiciară, remarcăm un alt aspect ce vizează independența judecătorului și anume: dreptul acestuia de a beneficia de toate garanțiile unui proces echitabil, consacrate în art. 6 al Convenției Europene pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale, potrivit căruia, orice persoană are dreptul la judecarea cauzei sale în mod echitabil, public și în termen rezonabil de către o instanță independentă și imparțială, instituită de lege, care va hotărî fie asupra încălcării drepturilor și obligațiilor sale cu caracter civil, fie asupra temeiniciei oricărei acuzații în materie penală îndreptate împotriva sa [2, art.6]. Este îmbucurător faptul că sistemul juridic național corespunde criteriilor europene privind responsabilitatea magistraților. Atât în cadrul procedurii de examinare a petițiilor, cât și în al celui de examinare a sesizărilor, este recunoscut dreptul judecătorului de a cunoaște esența adresărilor, de a prezenta explicații verbale și scrise, probe în apărare, de a fi asistat de un avocat sau de un reprezentant ales. De asemenea, termenul de derulare a procedurilor este strict prevăzut de lege, fiind, în opinia noastră, încadrat în conceptul termenului rezonabil.

Statistici. Potrivit Rapoartelor anuale privind activitatea Inspekției Judiciare, numărul adresărilor – petițiilor și sesizărilor - parvenite pentru examinare este destul de mare. Spre exemplu, în 2015 au fost înregistrate 580 de petiții și 1.889 de sesizări [15, p.2], în 2016 – 325 de petiții și 1.687 de sesizări [16, p.9], iar în 2017 – 471 de petiții și 1.234 de sesizări [17, p.10]. Numărul mare de adresări (cu sublinierea faptului că, începând cu 2015, numărul adresărilor, totuși, a scăzut) poate fi interpretat diferit: fie prin prisma sporirii manifestărilor contrare eticii, deontologiei profesionale și disciplinei în rândul magistraților, fie prin prisma implicării mai active a cetățenilor în procesul de responsabilizare a judecătorilor. Dar, un lucru cert, care poate fi dedus din fluxul mare al adresărilor – fie că sunt întemeiate sau abuzive – este că, în condițiile componenței numerice actuale a Inspekției Judiciare naționale (Inspekția Judiciară este constituită din 5 inspecțiari judiciari), examinarea calitativă a acestora

este o adevărată provocare pentru inspectorii judiciari (spectrul competențelor Inspecției Judiciare nefiind redus numai la examinarea petițiilor și sesizărilor). În context, majorarea numărului de inspectori judiciari este absolut necesară în sistemul juridic național, o atare propunere fiind expusă și de alți practicieni în domeniu [3, p.41; 4; 6, p.8], dar și într-o Hotărâre recentă a Consiliului Superior al Magistraturii, prin care s-a propus majorarea cu o unitate a numărului inspectorilor judiciari [7].

Aspecte distinctive. *Cadru normativ.* Examinarea petițiilor și examinarea sesizărilor se află sub auspiciul unor reglementări normativ-juridice distincte. Dacă în cel dintâi caz este aplicabilă Legea cu privire la petiționare, atunci al doilea caz cade sub incidența Legii cu privire la răspunderea disciplinară a judecătorilor.

Delimitarea petițiilor de sesizări. Aspecte teoretice și praxiologice. Pentru a delimita petiția de sesizare, trebuie determinat obiectul încălcării comise de judecător, pentru a aprecia conduita ca fiind contrară eticii judiciare sau disciplinei judiciare. Etica judiciară reprezintă un ansamblu de reguli de conduită, apreciate drept standarde de comportament, incluse, de regulă, într-un anumit act (cod, colecție de principii, culegere de principii, compendiu, ghid) adoptat de corpul judecătorilor în cadrul activității asociațiilor profesionale (cum ar fi Adunarea Judecătorilor din Republica Moldova). Normele privind disciplina judiciară – care impun obligații și sancțiuni juridice pentru nerespectarea acestor obligații – sunt, la rândul lor, obligatoriu incluse în legi, răspunderea disciplinară a magistraților fiind o veritabilă instituție juridică. Statuând asupra acestui subiect în cadrul unui *Proiect privind consolidarea eticii judiciare în Turcia*, experții au menționat că rolul judecătorilor în societatea contemporană crește constant, iar autoritatea judecătorilor derivă din încrederea pe care o are societatea față de ei și această încredere poate fi câștigată prin respectarea standardelor etice. Codurile de etică, în opinia experților, ar trebui să fie un set de principii care să ajute judecătorii la soluționarea chestiunii privind etica profesională, să informeze publicul privitor la conținutul acestor principii și să disemineze convingerea că justiția este administrată în mod independent și imparțial [...]. Standardele de conduită reprezintă cele mai bune practici și valori pe care corpul magistraților le dezvoltă și la care aspiră. În fine, etica profesională a judecătorilor este bazată pe norme de moralitate universal recunoscute, pe valori tradiționale, spirituale și culturale încetățenite în societatea respectivă, precum și pe asemenea concepte precum bunătatea, onoarea, demnitatea, responsabilitatea socială, conștiința și justiția [20, p.7-8]. Anume din perspectiva neglijării unor aspecte din această gamă de valori, adresările că-

tre Inspecția Judiciară sau Consiliul Superior al Magistraturii urmează a fi apreciate ca petiții. Iar încălcarea de către judecător a unor obligații impuse prin lege, încălcarea fiind pasibilă de sancționare juridică, este reflectată în instituția răspunderii disciplinare a judecătorului.

Și, deși etica și disciplina judiciară sunt categorii distincte, este dificil a face o delimitare strictă și categorică a acestora; or, admitem că o încălcare a eticii judiciare poate intra în sfera disciplinarului, în funcție de circumstanțele concrete de manifestare a conduitei judiciare. Totuși, valorile protejate prin prisma normelor de etică și a normelor privind disciplina judiciară sunt similare și rolul lor este același: de a promova și consolida imaginea, autoritatea și integritatea judecătorilor, individuali și, pe această cale – de a spori, a fortifica și a menține încrederea oamenilor în actul de justiție și în Justiție, ca Autoritate.

Ținând cont de faptul că, uneori, este dificil a aprecia dacă tipul încălcării comise de judecător vizează etica profesională sau disciplina, acest fapt rămâne a fi o prerogativă a Inspecției Judiciare, la recepționarea adresării. Evident, misiunea inspectorului judiciar este una foarte importantă, acestuia revenindu-i rolul de a decide soarta ulterioară a adresării, fără a aluneca în sfera unui eventual abuz sau favoritism. Prin urmare, profesionalismul, independența, imparțialitatea și integritatea – ca valori și exigențe inerente statutului de inspector judiciar – trebuie și ele consolidate, prin garanții sociale și juridice adecvate.

Aplicativ, la nivelul practicii stabilite de către Inspecția Judiciară, au existat nu puține cazuri în care *petițiile* au fost apreciate și examinate cu titlu de *sesizări*, întrucât conținutul acestora se referea la domeniul răspunderii disciplinare a judecătorilor. Potrivit Raportului de activitate al Inspecției Judiciare pentru anul 2016, „dacă în adresările cetățenilor sau a persoanelor juridice se conțin oricare din informațiile cu privire la diverse încălcări în activitatea judecătorilor, acestea se califică drept sesizări și se verifică conform procedurilor din Legea cu privire la răspunderea disciplinară a judecătorilor. Dacă în adresări au existat informații de altă natură decât încălcări ale judecătorilor în procesul de înlăptuire a justiției, acestea se califică drept petiții și se verifică în modul corespunzător, cu informarea petiționarilor. În procesul activității Inspecției Judiciare de verificare a petițiilor au existat numeroase cazuri de recalificare a petițiilor ca sesizări și invers” [16, p.75].

Sancțiuni aplicabile. Procedura de examinare a petițiilor se deosebește de cea a examinării sesizărilor inclusiv prin diversitatea consecințelor. În cazul în care o petiție este apreciată ca fiind întemeiată, judecătorul riscă suportarea măsurilor de influență – observație verbală sau apreciere critică – acestea urmând să fie aplicate de către Comisia de etică și conduită profe-

sională a judecătorilor – organism creat recent (actualmente nefuncțional, componența urmând a fi determinată după o perioadă de timp), prin Hotărârea CSM nr. 265/13 din 11 aprilie 2017 [9]. Admiterea unei sesizări, însă, are un impact mai puternic asupra judecătorului, acesta riscând aplicarea uneia dintre sancțiunile disciplinare stabilite în Legea cu privire la răspunderea disciplinară a judecătorilor (avertisment, mustrare, reducerea salariului sau chiar eliberare din funcție) [12, art. 16 alin. (1)].

Transparență și politici de comunicare cu publicul.

La capitolul transparență în procesul de examinare de către Inspekția Judiciară a petițiilor și a sesizărilor, singura informație accesibilă este cea prezentată în Rapoartele anuale de activitate, precum și în Hotărârile Colegiului Disciplinar cu privire la examinarea sesizărilor [8]. Din start, ne expunem opinia pozitivă asupra faptului publicării actelor menționate, sporirea calității Rapoartelor anuale privind activitatea Inspekției Judiciare fiind evidentă. Ceea ce ar fi recomandabil, în opinia noastră, este de a stimula procesul analitic și evaluativ în activitatea Inspekției Judiciare. Ne referim la faptul că rolul Inspekției Judiciare ar crește substanțial, dacă aceasta ar face o sinteză mai amplă, cuprinzătoare și argumentată a constatărilor și concluziilor formulate în procesul de examinare a petițiilor și sesizărilor, chiar la faza inițială de verificare a acestora. O atare sintetizare a aspectelor relevante cu privire la etica și disciplina judiciară ar putea fi făcută fie în aceleași Rapoarte anuale de activitate, fie în anumite culegeri sau ghiduri, sau chiar prin postări periodice pe pagina web a Consiliului Superior al Magistraturii (sau pe pagina web a Inspekției Judiciare, în perspectivă) a unor opinii argumentate și exemplificate, prin prisma unor adresări concrete, depersonalizate.

La capitolul politicilor de comunicare cu publicul, instituirea zilelor de primire a cetățenilor este salutară. Amintim acest fapt în contextul exercitării de către Inspekția Judiciară a competenței de verificare a petițiilor și a sesizărilor, din motiv că, în cadrul audiențelor, majoritatea oamenilor au invocat aceleași aspecte pe care le comunică în scris, în conținutul adresărilor către Consiliul Superior al Magistraturii: încălcarea termenelor de examinare a cauzelor sau de redactare a hotărârilor, neeliberarea copieii hotărârii traduse în limba rusă, legalitatea hotărârilor și încheierilor instanțelor de judecată, încălcarea principiilor celerității procesului, nerespectarea Codului de etică etc. În cadrul acestor ore de primire, subiecților li s-au explicat drepturile procesuale, competențele Consiliului Superior al Magistraturii, ale instanțelor judecătorești ierarhic superioare, dreptul de contestație a soluțiilor [15, p.10; 16, p.20; 17, p.22], Inspekția Judiciară devenind, astfel, accesibilă, deschisă și eficientă, contribuind inclusiv la sporirea calității actu-

lui de justiție: fie prin remedierea deficiențelor reclamate de persoanele primite în audiență (depistând problematica de la prima sursă), fie prin explicarea publicului larg a specificului funcționării justiției în ansamblu și a posibilităților de valorificare a remediilor procesuale specifice examinării cauzelor civile, penale, contravenționale (spre exemplu, utilizarea căilor ordinare de atac și nu depunerea unei petiții la Inspekția Judiciară). Aceasta ar putea fi și o modalitate de descărcare a Inspekției Judiciare de un număr impunător de adresări neîntemeiate.

Concluzii. Cu titlu de concluzie, menționăm că procedurile de examinare a petițiilor privind etica judiciară și a sesizărilor privind disciplina judiciară constituie segmente de maximă importanță și actualitate în manifestarea funcționalității Inspekției Judiciare naționale. Faptul că intervenim cu anumite abordări critice, comentarii și propuneri de reglementare juridică nu trebuie interpretat ca un atac asupra instituției Inspekției Judiciare sau a corpului de judecători. Dimpotrivă, intențiile noastre sunt de a identifica și pune în discuție anumite probleme relevante în domeniu, opiniile nu sunt categorice. Totodată, indiferent de sistemul juridic de referință, reformarea sistemului judiciar și a componentelor sale – Inspekția Judiciară fiind parte indisolubilă a Autorității Judecătorești – trebuie să fie un proces firesc, necesar și util, al cărui scop final este eficientizarea activității Justiției, ca sistem și serviciu public.

Referințe bibliografice:

1. Avizul nr.1(2001) al Consiliului Consultativ al Judecătorilor Europeni (CCJE) în atenția Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei referitor la standardele privind independența puterii judecătorești și inamovibilitatea judecătorilor, Strasbourg, 23 noiembrie 2001. <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?p=&id=1212245&Site=COE&direct=true> (vizitat 17.12.2017).
2. Convenția pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale, Roma, 04 noiembrie 1950. http://www.echr.coe.int/Documents/Convention_ROM.pdf (vizitat 12.02.2018).
3. Danileț C., Koetz A., Graur I. *Analiza funcțională a Consiliului Superior al Magistraturii*. Chișinău, 2014. 73 p. http://www.justice.gov.md/public/files/file/reforma_sectorul_justitiei/proiecte_asist_tehnica_nr1/Analiza_functionala_a_CSM.pdf (vizitat 12.02.2018).
4. Discursul integral al Președintelui Curții Supreme de Justiție, Mihai Poalelungi, la Adunarea Generală a Judecătorilor din 13.03.2015. <http://csj.md/index.php/despre-curtea-suprema-de-justitie/mass-media-si-relatiile-cu-publicul/432-discursul-integral-al-presedintelui-csj-la-adunarea-general-a-judecatorilor> (vizitat 12.02.2018).

5. Grecu P., Hriptievski N. *Analiza legislației și practicii privind răspunderea disciplinară a judecătorilor, 2015-2016*. Chișinău: Centrul de Resurse Juridice din Moldova, 2016. 62 p. http://crjm.org/wp-content/uploads/2016/12/CRJM_2016.11-DPP-Raspundere-disciplinara_fin.pdf (vizitat 12.02.2018).
6. Grecu P., Hriptievski N. *Evaluarea necesităților de îmbunătățire a cadrului legal privind răspunderea disciplinară a judecătorului*, Chișinău: Centrul de Resurse Juridice din Moldova, 2016. 31 p. <http://crjm.org/wp-content/uploads/2016/03/2016-02-DDP-Legea-178-CRJM-web.pdf> (vizitat 18.01.2017).
7. Hotărârea CSM cu privire la demersul Programului pentru Justiție Transparentă, referitor la asigurarea monitorizării repartizării dosarelor prin intermediul PIGD de către Inspekția Judiciară din subordinea Consiliului Superior al Magistraturii, nr. 17/1 din 16.01.2018. <http://csm.md/files/Hotaririle/2018/01/17-1.pdf> (vizitat 12.02.2018).
8. Hotărârile Colegiului Disciplinar. <http://csm.md/hotariri-cd.html> (vizitat 12.02.2018).
9. Hotărârea Plenului CSM cu privire la aprobarea Proiectului Regulamentului privind activitatea Comisiei de etică și conduită profesională a judecătorilor, nr.265/13 din 11 aprilie 2017. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2017, nr.144-148/859. În vigoare din 05.05.2017.
10. Legea cu privire la Consiliul Superior al Magistraturii, nr. 947-XIII din 19 iulie 1996. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2013, nr. 15-17/65. În vigoare din 22.01.2013.
11. Legea cu privire la petiționare, nr.190-XIII din 19 iulie 1994. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2003, nr.6-8/23. În vigoare din 24.01.2003.
12. Legea cu privire la răspunderea disciplinară a judecătorilor, nr. 178 din 25 iulie 2014. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2014, nr. 238-246/557. În vigoare din 01.01.2015.
13. Legea privind evaluarea integrității instituționale, nr.325 din 23 decembrie 2013. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2014, nr. 35-41/73. În vigoare din 14.02.2014.
14. Negru A., Novac T. Formele răspunderii juridice a magistratului. În: *Revista Națională de Drept*, 2014, nr. 9, p.18-25.
15. Raportul anual de activitate al Inspekției Judiciare pe anul 2015. 41 p. http://csm.md/files/Inspectia_Judecatoreasca/Raport_inspectia2015.pdf (vizitat 12.02.2018).
16. Raportul de activitate al Inspekției Judiciare pentru anul 2016. 75 p. http://csm.md/files/Inspectia_Judecatoreasca/RaportIJ2016.pdf (vizitat 12.02.2018).
17. Raportul de activitate al Inspekției Judiciare pentru anul 2017, Anexa V. 91 p. http://csm.md/files/RAPOARTE/2017/Raport_Inspectia_2017.pdf (vizitat 12.02.2018).
18. Recomandarea CM/Rec(2010)12 a Comitetului Miniștrilor către statele membre cu privire la judecători: independența, eficiența și responsabilitățile; adoptată de Comitetul Miniștrilor în 17 noiembrie 2010 la cea de-a 98-a întâlnire a delegaților miniștrilor. [https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?p=&Ref=CM/Rec\(2010\)12&Language=lanRomanian&Ver=original&BackColorInternet=C3C3C3&BackColorIntranet=EDB021&BackColorLogged=F5D383&direct=true](https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?p=&Ref=CM/Rec(2010)12&Language=lanRomanian&Ver=original&BackColorInternet=C3C3C3&BackColorIntranet=EDB021&BackColorLogged=F5D383&direct=true) (vizitat 12.02.2018).
19. Regulamentul cu privire la organizarea, competența și modul de funcționare a inspekției judiciare, aprobat prin Hotărârea CSM nr. 89/4 din 29 ianuarie 2013. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2013, nr. 119-121/812. În vigoare din 31.05.2013.
20. Expert Report. Project on Strengthening Judicial Ethics in Turkey. Expert Review on relevant Standards and Practices, 3 June 2016, Part II. 34 p. <https://rm.coe.int/16806b39f1> (vizitat 05.01.2018).
21. Joint Opinion on the Draft Law on disciplinary liability of judges of the Republic of Moldova, no. 755/2014, adopted by the Venice Commission at its 98th Plenary Session, 21-22 March 2014, CDL-AD(2014)006. [http://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD\(2014\)006-e](http://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2014)006-e) (vizitat 18.01.2017).
22. The Bangalore principles of judicial conduct, adopted by the Judicial Group on Strengthening Judicial Integrity, as revised at the Round Table Meeting of Chief Justices held at the Peace Palace, The Hague, November 25-26, 2002. http://www.unodc.org/pdf/crime/corruption/judicial_group/Bangalore_principles.pdf (vizitat 12.01.2017).

